

cuntur patres, et nepotes ac pronepotes dicuntur filii.

Nec etiam obest, quod Daniel non meminerit Evilmerodachi; quia cum non Babyloniorum regum historiam, sed prophetiam scribat, voluit tantum enarrare ea quæ vel ad religionem, vel ad regnorum translationem, vel ad suam auctoritatem sancte modesteque commendandam, ex regum historia pertinere videbantur. Jam autem hæc omnia non sub Evilmerodach, sed sub Nabuchodonosore et Baltassare contigerunt, uti ex toto ejus libro patet; ergo mirum videri non debet quod non meminerit Evilmerodachi.

Denique ad id quod ulterius supra objectum est, nempe Baltassarem tantum regnasse 5 annis, dico, hoc ex Scriptura nequaquam probari posse: nam licet loco citato Danielis habeatur, quod esset tertius annus regni ejus, quando Daniel vidit istam visionem, de qua citato capite agitur, tamen nequaquam ibidem insinuat quod ad ulteriorem ætatem non pervenerit. Præterea, quamvis gratis daretur quod Baltassar tantum 5 annis regnasset; inde adhuc nihil sequeretur contra hanc sententiam: quia tum dici posset cum Hebræis in Seder-Olam, quod Evilmerodach regnaverit annis 25; et sic adhuc verum erit, quod præfati tres reges successive regnaverint 70 annis, ut supra dictum est.

Obj. III. Judæa fuit desolata et derelicta 70 annis. Atqui in nostra sententia hoc non potest inveniri; ergo, etc.

Prob. maj. Quia II Paralip. XXXVI, 21, dicitur: *Ut completeretur sermo Domini ex ore Jeremiæ, et celebraret terra sabbata sua: cunctis enim diebus desolationis egit sabbatum usque dum complerentur septuaginta anni.* Atqui terram agere sabbatum, juxta phrasim Scripturæ, est terram manere incultam, ita ut nec aretur, nec seminetur, sicuti fiebat in annis sabbaticis; ergo.

Prob. etiam min. Nam ab anno quarto Joakim usque ad annum undecimum Sedecia Judæa fuit inhabitata et culta more solito. Atqui ab anno undecimo Sedecia usque ad annum primum Cyri non sunt 70 anni: juxta nos enim ab anno primo Nabuchodonosoris usque ad primum Cyri sunt 70 anni: Sedecias autem captus est anno decimo nono regni Nabuchodonosoris, ut dicitur IV Reg. XXV, 8: ergo terra tantum egit sabbatum 52 annis.

Item Daniel IX, 1 et 2, dicitur: *In anno primo Darii filii Assueri de semine Medorum, qui imperavit super regnum Chaldæorum... ego Daniel intellexi in libris numerum annorum, de quo factus est sermo ad Jeremiam prophetam, ut complerentur desolationis Jerusalem septuaginta anni.* Atqui ab anno undecimo Sedecia usque ad annum primum Darii Medi rursus tantumveniuntur 52 anni; ergo, etc.

R. 1. etiam in sententia aliorum, qui nempe inchoant 70 annos captivitatis ab anno undecimo Sedecia, non posse inveniri 70 annos desolationis totalis; nam certum est quod Jerusalem non fuerit

omnino deserta et desolata, nisi ab anno undecimo Sedecia usque ad annum primum Cyri; nam Cyrus captivitatem solvit, ut constat ex II Paralip. XXXVI, et I Esdræ I. Idem etiam prædixerat Isaias cap. XLIV, 28: *Qui dico Cyro: Pastor meus es, et omnem voluntatem meam complebis. Qui dico Jerusalem: Edificaberis; et templo: Fundaberis.* Et cap. XLV, 1: *Hæc dicit Dominus christo meo Cyro... 15: Ego suscitavi eum ad justitiam, et omnes vias ejus dirigam: ipse edificabit civitatem meam, et captivitatem meam dimittet.* Ergo certum est quod sub Cyro cessaverit desolatio totalis. Itaque ad argumentum propositum directe

R. 2. verba lib. II Paralip. non esse intelligenda, quasi desolatio durasset totis 70 annis, sed tantum per magnam illorum partem, scilicet 52 annis. Cunctis autem diebus desolationis per annos 52 egit terra sabbatum, nec est culta quoadusque complerentur 70 anni, a Jeremia prædicti, et redirent ejus cultores. Verba Danielis similiter sunt explicanda: *Ut complerentur desolationis Jerusalem septuaginta anni, in quibus, quamvis non in omnibus, sed in majori parte, Jerusalem fuit desolata.* Vel potius sic explicari possunt: *Ut complerentur septuaginta anni captivitatis, et simul cum illis compleretur totalis desolatio ipsius civitatis.*

Obj. IV. Septuaginta anni captivitatis babylonica tantum completi sunt sub Dario Hystaspes, qui incepit regnare 17 annis post annum primum Cyri; ergo illi anni inchoandi sunt ab anno undecimo Sedecia.

Prob. ant. ex Zacharia I, 7: *In die vigesima et quarta undecimi mensis sabath, in anno secundo Darii, angelus, qui in Zacharia loquebatur, dixit 12: Domine exercituum, usquequo tu non misereberis Jerusalem, et urbium Juda quibus iratus es? Iste jam septuagesimus annus est.* Ergo 70 anni captivitatis non sunt impleti sub Cyro, sed tantum sub Dario Hystaspes.

Respondent aliqui, verba angeli loquentis in Zacharia, intelligi posse per interrogationem, sicut habent antiqua Biblia Iovaniensia; quasi diceret: *Istene jam septuagesimus annus est quo promisisti nobis plenam libertatem? Ecce jam diu transactus est.* Verum hæc responsio non caret sua difficultate. 1. quia omnia alia Biblia, præsertim romana, habent sine interrogatione; 2. quia S. Hieron. etiam legit sine interrogatione, ut statim patebit. Unde

R. Illa verba esse intelligenda non de 70 annis captivitatis, sed de 70 annis desolationis templi et urbis, qui incipiunt ab anno undecimo Sedecia, et finiuntur anno secundo Darii Hystaspis. Et hæc responsio

Eruiat 1. ex S. Hieron. in Prologo Commentarii in Aggæum prophetam ita scribente: *Secundo anno Darii regis Persarum, filii Hystaspis, septuagesimum annum desolationis templi fuisse completum, quem Jeremias vaticinatus est, Zacharias quoque propheta testis est: qui cum visionis suæ titulum in secundo anno ejusdem regis, undecimo mense sabath, vigesima quarta die proposuisset, adjecit dicens: Domine exercituum,*

usquequo non misereberis Jerusalem, et urbium Juda quibus iratus es? Iste jam septuagesimus annus est. Sed et Esdras exstructo tantum altari, et factis fundamentis templi, ad litteras regis Artaxerxis prohibitum opus refert: *Tunc intermissum est opus domus Dei in Jerusalem, et non fiebat usque ad annum secundum regni Darii, regis Persarum.* Et in cap. I Zachariæ rursus ita scribit: *Secundo anno Darii filii Hystaspis, septuagesimum desolationis templi annum, qui a Jeremia prædictus est, fuisse completum, ipse Zacharias testis est, dicens: Domine exercituum,* etc. Et in cap. IV Ezechielis: *Regnavit Sedecias annis undecim, sub quo capta urbs, templumque destructum est. Cujus solitudo usque ad secundum Darii annum permansit annis septuaginta.*

Eruiat 2. ex S. P. Aug. lib. XVIII de Civ. Dei, cap. 26: *Cyrus rex Persarum, qui etiam Chaldeis et Assyriis imperabat, relaxata aliquanta captivitate Judæorum, quinquaginta millia hominum ex eis ad instaurandum templum regredi fecit. A quibus tantum prima capta fundamenta, et altare constructum est. Incursantibus autem hostibus, nequaquam progredi edificando valuerunt, dilatatumque opus est usque ad Darium... Sub Dario ergo rege Persarum impletis septuaginta annis, quos Jeremias propheta prædixerat, reddita est Judæis soluta captivitate libertas, regnante Romanorum septimo rege Tarquinio.*

Eruiat 3. ex Theodoro, doctissimo S. Scripturæ interprete, lib. III in Daniele, ubi dicit: *Tempus igitur captivitatis omnes idem nihil discrepantes posuerunt, et divinus Jeremias, et divinus Zacharias, et beatus Esdras; in septuagesimo numero omnes consentire: sed non ab eisdem temporibus omnes numerare hoc tempus exorsi, alii in Cyrum, alii in Darium hunc ipsum numerum desinere dixerunt. Beatus enim Jeremias et Esdras, a primæ captivitatis initio numerantes, jure usque ad Cyrum Persarum regem septuaginta definiunt annos. Sed sanctissimus Zacharias a novissima obsidione, qua funditus interiit, septuaginta annorum numerum, Dario regnante Persarum rege, expleri asseruit. Etenim revera ipso regnante, sanctum rursus edificatum est templum, etc.*

Dicendum itaque, quod anni captivitatis sint distincti ab annis destructionis ac desolationis templi: illud enim tantum destructum et eversum est anno undecimo Sedecia, et reedificari cepit anno secundo Darii. Loquitur ergo Zacharias de 70 annis captivitatis: Zacharias enim prophetavit pro ædificando templo. Unde dicit cap. I, 16: *Revertar ad Jerusalem in misericordiis, et domus mea edificabitur in ea, ait Dominus.* Et cap. IV, 9: *Manus Zorobabel fundaverunt domum istam, et manus ejus perficient eam: et scietis quia Dominus exercituum misit me ad vos.*

Inst. Saltem non satis fundate supponimus quod S. Hieron. et Aug. loquantur de 70 annis destructionis et desolationis templi ac murorum Jerusalem, de quibus agit Zacharias; ergo, etc.

Prob. ant. Quia dicunt, anno secundo Darii imple-

tos esse 70 annos, quos Jeremias prædixerat: atqui anni a Jeremia prædicti, sunt anni captivitatis; ergo anni captivitatis tunc tantum impleti sunt.

R. neg. ant. Nam quod S. Hieron. agat de annis desolationis templi, ex ejus verbis supra citatis omnino evidens est. Et quod S. Aug. de eisdem quoque tractet, satis inde liquet, quod dicat sub Dario impletos fuisse 70 annos, post quos Judæis reddita est libertas ædificandi templum. Atqui hi anni sunt 70 anni desolationis; ergo, etc.

Ad probationem autem dico, nihil referre quod S. isti doctores asserant, tunc impletos fuisse 70 annos, quos Jeremias prædixerat: quia prophetia Jeremiæ, quæ erat explicite de annis captivitatis, erat etiam ad minus implicite de 70 annis desolationis templi. Nam quod verba Scripturæ sæpe habeant duplicem, imo multiplicem sensum litteralem, inter alia liquet ex illo Isaie LIII: *Generationem ejus quis enarrabit?* quod aliqui interpretantur de æterna Christi generatione a Patre; alii, inter quos S. Leo, serm. 9 de Nativ., etiam id intelligunt de nativitate ejus ex D. Virgine; imo S. Paulus, Act. XIII, 35, id quoque intelligit de gloriosa ejus resurrectione. Sicuti ergo has omnes generationes per unum illud verbum indicavit Spiritus sanctus; ita similiter per unam Jeremiæ prophetiam prædixit annos captivitatis et desolationis; maxime cum Jeremias prædicat, terram futuram in solitudinem, quod certe designat ejus desolationem.

Dico igitur finaliter, Jeremiam quidem annos 70 captivitatis et desolationis uno tenore vaticinari, et finem captivitati a Cyro Persarum rege imponendam prædicere, dum ait: *Cumque impleti fuerint septuaginta anni, visitabo super regem Babylonis, etc.*, sed non designare tempus quo exitum habituri sint anni desolationis templi et urbis. Quod autem obscurum Jeremias et Daniel reliquerant, a Zacharia explicatum est: annum scilicet septuagesimum et ultimum desolationis ac vastitatis, a Jeremia prædictæ, fuisse annum secundum Darii Hystaspis.

Obj. V. Ab anno primo Cyri usque ad secundum Darii Hystaspis non fluxerunt anni 18, ut nostra sententia supponit, sed tantum 14; ergo anni desolationis non sunt completi anno secundo, sed tantum sexto Darii Hystaspis.

Prob. ant. Quia Cyrus, tanquam supremus monarcha, in Babylone regnavit tantum 5 annis et aliquot mensibus, ut insinuat Daniel, X, 1. Deinde Cambyses ejus filius annis 8, in quibus includuntur 7 menses, quibus regnarunt Magi, uti communiter tradunt historici: Magis successit Darius, cujus anno secundo prophetavit Zacharias. Ergo ab anno primo Cyri usque ad secundum Darii tantum ad summum possumus computare 14 annos.

R. Neg. ant. ejusque probationem; quia loco citato Danielis non dicitur quod Cyrus 5 duntaxat annis regnaverit, sed tantum habetur quod Daniel anno tertio Cyri viderit istam visionem, de qua ibidem agitur. Jam autem cum hoc optime consistit, quod

Cyrus adhuc postea aliquibus annis supervixerit. Dico itaque, quod Cyrus, tanquam supremus monarcha, in Babylone non tantum 3, sed 7 annis regnavit: siquidem Xenophon lib. VIII de Pædia Cyri scribit eum mortuum esse anno septimo imperii sui. Noster igitur computus fieri debet hoc modo: Ab anno quarto Joakim usque ad annum primum Cyri elapsi erant 70 anni completi, et septuagesimus primus erat inchoatus. Nam cum juxta supra dicta ab anno quarto Joakim usque ad illud tempus, quo Deus visitavit super regem Babylonis, seu quo occisus est Baltassar, impleti essent 70 anni captivitatis, et Darius Medus aliquo tempore regnavit, antequam Cyrus, tanquam supremus monarcha, in Babylone regnaret: septuagesimus primus annus certo erat inchoatus, antequam Cyrus solveret captivitatem. Subtrahe jam ab his 71 annos 18 Nabuchodonosoris, quos compleverat, dum combustum est templum, restant 53. His adde 7 Cyri, 8 Cambysis et 2 Darii, habebis 70 annos desolationis.

Reflectendum ulterius, quod post mortem Magorum etiam aliquod tempus evolutum sit, antequam Darius ad regnum eveheretur: siquidem ex profanis historicis certum est, quod post extinctos Magos septem principes, inter quos erat Darius Hystaspis, aliquo tempore concertaverint. Ac proinde satis facile possumus invenire 18 annos, qui ab anno primo Cyri usque ad secundum Darii elapsi sunt.

QUESTIO II. — QUO SENSU DICAT CYRUS, OMNIA REGNA SIBI DATA A DOMINO DEO, ETC.

Vers 2: *Hæc dicit Cyrus rex Persarum: Omnia regna terræ dedit mihi Dominus Deus cæli.* Hyperbolica est hæc locutio; nam in sola Asia Cyrus regnavit. Dum itaque dicit: *Omnia regna terræ*, tantum intelliguntur omnia regna terræ asiaticæ. Porro ea regna Cyro Deus duplici modo dici potest dedisse: 1. absolute transferendo jus in illa, sicut transtulit bona Ægyptiorum in Israelitas; 2. permittendo jus in regna exerceri, in pœnam regnorum peccantium, vires unius minuendo, augendo et protegendo copias alterius. Et hoc modo videtur Deus regna Asiæ dedisse Cyro; nam Cyrus pleraque eorum vi armorum occupavit.

Dum autem Cyrus addit, Deum sibi præcepisse, ut ei ædificaret domum, seu templum in Jerusalem, id non tam de privata aliqua revelatione intelligendum est, quam quod a prophetis, Aggæo scilicet et Zacharia (qui captivitatem cito finiendam publice prædicabant, ut docet S. P. Aug. in psal. CXLVIII), atque a populo judaico voluntatem divinam intellexerit ædificandi templi jerosolymitani. Nam mox memorati propheta, quemadmodum et Esdras ac Nehemias, referre poterant regi oraculum Isaia XLV, 1 et seq., quo sic nomine divino enuntiat: *Hæc dicit Dominus christo meo Cyro: cujus apprehendi dexteram, ut subjiciam ante eum gentes, et dorsa regum vertam.* Postea adjungit *̄. 15: Ipse ædificabit civitatem meam, et captivitatem meam dimittet, etc.* Hanc divinam protectionem, et prophetiam noverat Cyrus; adeoque dicen-

dum est, quod tantam veri Dei notitiam habuerit, quanta necessaria erat ad dimittendum populum judaicum, et ad ædificandum templum in Jerusalem, licet non recesserit a cultu idolorum: ob quam causam etiam forte postea tam turpiter cecidit in prælio, et a Thomyri femina, regina Scytharum, post mortem summa ignominia fuit affectus, demerso capite ejus in utrem sanguine plenum, illa dicente: *Satia te nunc sanguine, quem sitisti.*

̄. 5: Et surrexerunt principes patrum de Juda, et Benjamin, et sacerdotes, et levitæ, et omnis cujus Deus suscitavit spiritum. Judæos plerosque, sicut olim Ægyptus, ita modo Babylonia quasi voluntarie captivos tenebat, ob apprehensas in ea delicias, conversationem cum alienigenis, bona temporalia possessa, etc. Sed Spiritus Domini aliquos, eosque religiosiores suscitavit ad ædificandum templum Domini. Porro de tribu Juda, Benjamin, sacerdotibus et levitis, divinitus ad in Jerusalem ascendendum permotis, specialis fit mentio, quia hi in cultu Dei perstiterunt, nec ita, ut alia tribus, ad gentium ritum transiverunt, quæ ab initio separationis, a domo David, se simul pro majori parte a cultu Dei abalienarunt.

CAPUT II.

Sub ducata Zorobabelis civili, et Josue ecclesiastico, versus Jerosolymam properant quinquaginta circiter virorum millia; qui templum restauraturi, largis muneribus impendia præparant.

QUESTIO UNICA. — DE NOMINIBUS ET NUMERO EORUM QUI ASCENDERUNT IN JERUSALEM.

Vers 1: *Hi sunt autem provinciæ filii.* Dicuntur provinciæ, chaldaicæ scilicet, filii; quia licet omnes genere essent Judæi, tamen per provincias chaldaicas habitaverant dispersi.

̄. 21: Filii Bethlehem, etc. Per filios intelliguntur successores, non tantum patrum, seu progenitorum, sed et urbium et locorum. Unde aliqua nomina, quæ hic ponuntur, sunt urbium et regionum, ut cum dicuntur *filii Bethlehem, filii Cariathiarim, filii Jericho, etc.*, intelliguntur successores civium Bethlehem, civium Cariathiarim, etc. Aliqua sunt nomina virorum, v. g., cum *̄. 41* dicuntur *Cantores: filii Asaph, et ̄. 42. filii Janitorum: filii Sellum, etc.* Operosius vero discutere, quænam præcise habitatio, vel nativitas, quænam personarum sint nomina, laboriosum magis, quam utile videtur. Quare hæc cum plerisque interpretibus missa facimus.

̄. 62: Quæsierunt scripturam genealogiæ suæ, et non invenerunt, et ejecti sunt de sacerdotio. Filii Hobia, cum originem sacerdotalem non possent demonstrare, abjecti sunt a jure sacerdotali, saltem provisionaliter, donec surgeret sacerdos doctus atque perfectus; quia se monstrare non poterant vocatos ut Aaron. Sed difficultas est hic, cur clausulam hanc addiderit Atersatha, qui est Nehemias, cum peritorem exspectare non posset, quam Esdras, qui et ipse tunc aderat, ut patet ex *̄. 9* cap. VIII libri secundi. Interim licet ve-

risimile sit multa hic compendio narrata, fusius recapitulari libro secundo, et consequenter Esdras etiam tunc temporis fuisse in Jerusalem; sententiam tamen provisionalem dare potuit Nehemias: *Donec surgeret, etc.*, 1. quia tanquam privatum hucusque se gerebat Esdras, adeoque forte consultus non erat; 2. genealogiæ arborem forte ei inspicere non licebat, vel illius genuina propago forte ita fuerat intricata, ut non nisi divinitus vera successio sacerdotalis inveniri posset. Unde et in hebræo, loco sacerdos doctus ponitur hic sacerdos in Urim et Thummim; id est, donec veniat sacerdos, qui applicato ephod, et rationali in quo erat Urim et Thummim, oraculum divinum (quo jam carebant Judæi) consulat, et responsum aliquod, quo controversia dirimatur, reperiet.

̄. 64: Omnis multitudo quasi vir unus (concordia scilicet, et unanimi voluntate restituendi cultum divinum) *quadraginta duo millia trecenti sexaginta.* Computatis omnibus, qui hoc capite recensentur (exceptis servis et ancillis, quos etiam textus excipit *̄. 65* dicens: *Exceptis servis eorum et ancillis, qui erant septem millia trecenti triginta septem*), nondum inveniantur triginta millia. Sed salvatur veritas textus, dicendo hic nominatim tantum exprimi illos qui erant de tribu Juda, Benjamin, et Levi, quibus ad juncti ex aliis tribubus religiosiores cum primoribus, et principibus, qui forte sub numerum explicitum non cadunt, facile constituere potuerunt 42,560; quibus additi servi cum ancillis, sano sensu verificabuntur dictum S. P. Aug. lib. XVIII de Civ. Dei cap. 26, asserentis redivisse 50,000 hominum.

CAPUT III.

Judæi anno primo, mense septimo, a soluta captivitate babilonica, altare exstruunt sub dio, celebrantque festum tabernaculorum: atque anno secundo jaciunt fundamenta templi novi.

QUESTIO UNICA. — AN ALIQUI REDEUNTUM EX CAPTIVITATE POTUERINT VIDERE TEMPLI FUNDATIONEM QUÆ FACTA EST A SALOMONE.

Vers 3: *Collocaverunt autem altare Dei super bases suas.* Cum LXX legant: *Super præparationem suam*, et hebraice legatur: *Super stabilimentum*, quamvis per hoc denotetur altare fuisse mobile, nondum Judæis in pacifica Judææ regione considentibus, dici tamen potest, quod illi altari munitionem aliquam circumdlexerint, quia subditur: *Deterrentibus eos populis terrarum, ne scilicet subito irrumperent, et disturbarent omnia.*

̄. 12: Plurimi... qui viderant templum prius cum fundatum esset... flebant voce magna. LXX sic habent: *Qui viderant domum primam in fundatione ejus.* Certum est nullos ex præsentibus videre potuisse templum dum a Salomone fundabatur: siquidem a tempore, quo ædificatum fuit templum Salomonis, usque ad solutam captivitatem babilonicam elapsi fuerunt anni circiter 478. Multi tamen ex eis qui redierunt

ex captivitate, viderunt templum Salomonis, antequam a Chaldæis combureretur. Nam ab anno undecimo Sedecia, quo templum Salomonis destructum et combustum est, usque ad solutam captivitatem tantum effluerunt 52 anni completi. Unde sensus verborum est hic: Multi visis fundamentis prioribus, aliqui etiam viso ante captivitatem templo Salomonis, flebant ex tristitia, quia videbant conformiter ad fundamenta, templum secundum non futurum tam augustum et magnificentum, quam fuerat primum.

Dices: Videtur templum secundum fuisse magnificentius quam primum; ergo tantum videntur fuisse contristati ob laborem impendendum, vel ex avaritia ob expensas faciendas in hoc secundo templo ædificando.

Prob. ant. Quia Aggæi cap. II, 10, dicitur: *Magna erit gloria domus istius novissimæ plus quam primæ, dicit Dominus.*

R. Neg. ant. et ad verba Aggæi dico, templum secundum eatenus fuisse magnificentius quam primum, quatenus Christus illud ingressus, miraculis et doctrinis magis illustravit, quam unquam prius vel auro, vel argento, aliisque rebus decoratum fuit. Unde et Aggæus loco citato *̄. 7* præmiserat: *Hæc dicit Dominus exercituum: Adhuc unum modicum est, et ego commovebo cælum et terram, et mare et aridam, movebuntur omnes gentes; et veniet desideratus cunctis gentibus, et implebo domum istam gloria, dicit Dominus exercituum.* Ex quibus verbis clarum est, templum secundum eatenus fuisse præstantius primo, quatenus illud Christus præsentia sua illustravit; et consequenter non aliunde templi secundi gloria major fuit quam quod præsentia sua Messias illud ornaverit.

Inst. Josephus, lib. XV Antiq., cap. 14, refert, templum secundum iterum fuisse destructum, et ab Herode reedificatum; ergo de præsentia et miraculis Christi non potest intelligi locus Aggæi; utpote cum juxta hanc relationem Christus tantum fuisset in templo tertio; Aggæus autem loquitur de templo secundo.

R. neg. conseq. Quia juxta relationem Josephi, eodem modo et loco fuit reedificatum, nec ita destructum scribitur, quin moraliter censeretur manere verum templum: adeoque reparatum potius dicitur ab Herode, quam reedificatum; sicque manet verum, quod ratione præsentia Christi major fuerit gloria domus posterioris quam anterioris.

CAPUT IV.

Hostes filiorum Israel Samaritæ, non admissi in societatem ædificandi templi, falsis accusationibus ceptum opus retardant usque ad annum secundum Darii Hystaspis.

QUESTIO UNICA. — QUALES FUERINT ILLI SAMARITÆ, ALIQUÆ PER CIRCUITUM HOSTES JUDÆ.

Resp. fuisse illos de quibus IV Reg. XVII, 24, et seq., dicitur: *Adduxit autem rex Assyriorum (novos colonos) de Babylone et de Cutha... et collocavit eos in*